

CAPUT VI.

De caritatis praecepto circa vite aggressorem.

NOT. I. Injustum aggressorem licite occidi posse affirmant Soto, Estius, ac omnes ferre Thomistæ, atque ex nostris, Saloniūs, Petrus de Aragona, Riccius. Oppositum tamen docent præter Richardum, Germonem &c. Thriumphus, Norisius, Lupus, Vanroy, Favardi, Pietè, aliqui recentiores, apud auctorem.

Not. II. Doctores, qui affirmativam partem tuentur, necessarium requirent moderamen *inculpatae tuæ*, idest ut defensor id unum praestet, quod necessarium putat ad intentatam sibi necem propulsandam, itaut si possit se fuga tueri, non traher arma, si hoc sat est, invasorem non vulneret, vel si eum levi vulnere potest repellere, non infligat lethale. Addit S. Thomas, ut defensor intendat conservationem propriæ vita, non mortem aggressoris, idest ut nullo modo intendatur mors invasoris vel ut finis, vel ut medium: itaut mors illa sequatur tantum per accidens. Nam D. Thomas docet, ejusdem actus aliquando dati duos effectus, *quorum alter sit in intentione*, *alius vero sit præter intentionem*. Morales autem actus suam speciem delumere ab eo, quod intenditur, atque ex D. Thoma illud *per accidens* dicitur evenire, *quod est præter intentionem agentis*. Sed qui aggressoris mortem intentat, ut suæ saluti consulat, non ita se gerit, ut mors illa sequatur tantum per accidens, & præter intentionem, cum tam finis, quam medium sint intentionis objectum, ut notum est; ergo D. Thomas permittit tantum occisionem invasoris, si sequatur per accidens, ut in ægrotato delinquunt, non autem si intendatur ut finis, aut medium, ut explicat Cajetanus.

Not. III. Citra vitium amari posse vitam corporalem, ut docet S. P. l. i. de Doctr. 25., sed præcipiendum est homini, quomodo corpus suum diligat, ut ei ordinare, prudenterque consulat: itaut amplius alius homo diligendus sit, quam corpus nostrum, quia cum omnia diligenda sint propter Deum, alius homo potest Deo perfici, quod non potest corpus, cum corpus per animam vivat, qua fruimur Deo. Id etiam scribit Norisius culpans tantummodo amorem libidinis, quo vita corporis fruimur. Immerito ergo enim redarguit Riccius, quod dixerit, *ailectionem corporis affectum esse brutalem*.

PROPOSITIO. Licita est injusti aggressoris occiso, si a noxia cupiditate sequestremur, idest si amori proximi non præferatur amor corporis, & defensionem sui moderetur

pacas

pacatum rationis imperium, quod tamen raro, & forte nunquam accedit.

Prob. Hæc vera Norisii sententia L. scripturis. Exod. 22.: *Si effrangingen fur domum accepto vulnera mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis, quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit* (1). In quem locum ait S. P. Non pertinet ad homicidium, si fur nocturnus occiditur, si autem diurnus, pertinere; poterat quippe discerni, quod ad furandum, non ad occidendum venisset, & ideo non debet occidi; ergo licite occiditur, qui venit ad occidendum.

Opp. Vanroy, legem Exodi esse judicalem, & de solo furo externo esse accipiendam. Dicitur enim occidi posse su-

L 4

rem

(1) Optima est ab auctore producta Augustini expositio. Non defundunt tamen, qui in hebraico textu illud נִמְלָא מִכְתָּבָרָה־עַמִּים va machteret in effossione interpretantur: *Cum instrumento ad muros perfodiendos*. Vox enim machteret actum effossionis, & eius instrumentum promiscus significat. Unde hoc instrumentum genus quoddam arborum intelligent. Ita fieret, ut impune occidi posset fur cum hoc armorum genere deprehensus: quod satis improbabile videtur. Observant insuper, ob nudam etiam presumptionem captam, vel ex perffosso instrumento, vel ex ipsa effossione domus de animo latrocinandi furis necem fuisse permissem. Sic autem ab homicidii crimen se innoxium putasset quisquis absque vita dicrimine, certus tamen de furiandi animo alterum noctu occidisset. Alii percussorem nocturni furis excusat, quia magis casu, quam data opera, dum aut se, aut iua tueretur, furem occidit. Non enim potuit in tenebris istu ita liberare, ut latronem reprimet, quin fortuito uno istu vel altero lethale vulnus inferret. Adduat, Pla-

rem diurnum, qui se telo defendat, quod in solo foro extero licitum esse docet schola Augustini. II. Adde in veteri lege plura illicita fuisse impunita, ut pena talionis libellum repudii &c., unde Augustinus ait: *Impune occidi, non ligare*; alias fas esset furem occidere, quando aliter repellere potest. Ad di potest ex Auctore versio græca: *Non est illi cedes, Arabica: Erit impunitas, Syriaca: Non habebit actionem capitalem*; ergo lex illa ad civilem politicam spectat, non ad conscientiarum forum.

Resp. neg. ant. Vulgata enim, & R. Jonathan habet: *Non eris reus sanguinis*, S. P.; & R. Salomon ait: *Non pertinere ad homicidium, de quo in decalogo*; ergo nec in interiori foro labes contrahitur. Deinde in ea lege, quæ data est ad Iudeorum politiam, divina voluntas permisit homicidium; ergo qui occidit invasorem, non agit contra voluntatem divinam, ideoque non peccat. Adde legem Exodi, & verba Augustini extate in cap. *Si perfidiens De homic.*, atqui leges canonicae obligant in conscientia; ergo &c. Ad prob. neg. ant. Quod enim occidi possit etiam fur diurnus, qui se telo defendit, nec habetur in Exodo, nec citatur ab Augustino ut lex divina, sed ut civilis; unde assertum *occidi impune*; at de occidente furis nocturni ait, hanc non pertinere ad homicidium. Ad II. neg. ant. Non enim illicitum erat dare libellum repudii, penam talionis &c., dum a lege permittebantur, sed illicitus finis, quo Iudei lege abutabantur causa odii, aut vindictæ. Nec sequitur, occidi posse aux nocturnum forem, aut grassatorem, si possit mors aliunde vitari, quia sic pervertitur ordo caritatis.

Prob. II. Ex Catech. R. p. 3. n. 8.: *Qua ratione, si quis salutis suæ defendende causa omni adhibita cautione alterum intererit, bac lege (non occides) non tenet, ergo &c.* Resp. Vanroy, agi ibidem de homicidio casuali, ibi enim numerantur cades præter voluntatem illarum. Sed contra. Nam de casuali homicidio agitur num. 6., at num. 8. agitur de occidente aggressoris, quæ sit non fortuito, sed salutis defendendæ causa; *qua ratione ergo homicidium casuale non imputatur ad culpam ex Catech. R.*, quia non inferunt voluntate. O iniquitas, ita nec imputatur homicidium aggressoris, quo intenditur tantum conservatio propriæ vite, quia homicidium illud præter intentionem infertur, ut ex pharmaco ægroti deliquum.

Prob. III. Ex PP. Cyrus lib. 1. in Jo. 35. ait: *Unde Peritus gladium habuit? Quia secundum legem gladio se defendere licebat.* Ambrosius l. 1. de Off. c. 36. laudat Moylen, qui locum

ciam Ægyptii nece defendit; si ergo hoc pacto socium defendere liceat, licet & seipsum, ait Estius in dist. 37.

Prob. IV. Nam posse vim vi repellere dictat lex naturæ, de qua Tullius pro Milone: lex civilis, præsertim Aquilia ab Augustino, & Norisio laudata: lex canonica cap. *Significati 2. De homicidio, & cap. Si vero de sent. excomm., & alibi;* ergo &c.

Dixi: *Si sequestretur a noxia cupiditate* quæ intervenit, si vel subrepatur uicisciendi desiderium, vel animus pro vita corporis nullam adhibeat in repellendo holle cautionem. Itant in foro interiori reus sit homicidii, qui agitur vindictæ libidine, non dirigens naturæ motum rationis imperio, sed hærens tamquam ultimo fini vita corporali, quam præserr amori ipsius proximi inverso ordine caritatis.

Porro illicitam esse aggressoris occisionem, si intersit ulciscendi libido, manifeste probatur scripturis. Matth. 5., Corinth. 16., Thess. 1. 5. &c. hinc S. P. ep. ad Publicolam 154. *De occidendo hominibus, ne ab eis quisque occidatur, non mihi placet consilium, nisi forte sit miles, aut publica functione teneatur, ubi S. P. de eo loquitur, qui aggressorem interimit, ut hostem ulciscatur, quod nulli licet, nisi publico ministro.* Hinc enim dictum est, inquit: *Non resistamus malo, ne nos vindicta deleget &c.*, qui vero repelluntur aliquo tenuore, ne male faciant, etiam ipsis aliquid fortasse præstatur; ergo &c.

Peccat etiam qui aggressorem interimit, ei præferendo vitam corporis; August. enim l. 5. de Lib. arb. ait: *Quomodo sunt isti peccato liberi, qui pro his rebus (vita nempe & fluxis bonis) quas contemnunt oportet, humana cede polluti sunt?*

Idipsum docuit D. Thomas q. 64., ubi ait, illicitum esse, quod homo intendat occidere hominem, ut seipsum defendat, nisi ei, qui habet publicam auctoritatem, qui intendens hominem occidere, ad sui defensionem, referat hoc ad publicum bonum, ut patet in milite pugnante contra hostes. O in ministro iudicis contra latronem, quamvis etiam isti peccent, si privata libidine moveantur. Si ergo privata libido reddit illicitam occisionem patratam a ministro publico, a fortiori iustam & illicitam reddit a privato homine illatam. Addit. Triumphus, quod animam proximi plus temetum diligere, quam corpus nostrum, quod possumus amittere inviti; qui ergo, ne perdat temporalem vitam, non consulit salutem animæ aggressoris, diligit lemetipsum inordinate, majoribus minoris præponit, & pervertit ordinem caritatis.

Tandem peccare, qui ira aggressorem occidit, nec vita suæ defensionem, sed alterius mortem intendit, docet ibidem S. Thomas, & constat ex lege nature, quæ nullum nobis in al-

alterius vitam jus impertitur, nisi quando id postulat salus Reip., æquitas, aut majus bonum; hinc sequitur, vix in præxi contingere, ut sine culpa occidatur aggressor. Vix enim fieri potest, ut frenetur motus cupiditatis, aut anima proximi vita temporali non subjiciatur; ut ita repellatur injuria, ne ira, & indignatione animus concitetur: Denique, ut tantum per accidens occidatur aggressor. Hinc nostrates, & Mavrinus PP. negativam sententiam propugnant, quam tradit Ambrosius l. 3. de Off. c. 4. ubi ait: Non viderur, quod vir Christianus, & justus querere sibi vitam aliena morte debeat, nuptio qui ferientem referre non possit, ne dum salutem defendit, pietatem contaminet.

Ob. I. Præceptum: Non occides, nullam exceptionem adimit, nisi divina lege exprimatur; ergo semper peccat occisor. Prob. conf. ex Aug., qui l. 1. de C. D. c. 21. ait: Exceptis, quos vel lex iusta, vel Deus occidi jubet, quisque hominem quemlibet occiderit, homicidii criminis immetitur. Et l. 22. contra Faust. 10.: Ille utitur gladio male, qui nulla legitima potestate in sanguine alterius armatur: ergo &c.

Repl. neg. conf. Ad prob. neg. min. Qui enim cum moderamine inculpatæ tutelæ grassairem intermit, utitur publica auctoritate, talem quippe occidi naturæ lex, divina, canonica, & civilis permittit, ut supra ostendimus; ergo nisi violetur ordo caritatis noxia cupiditate &c. culpa vacat occisor. Reaple S. P. A. l. n. de C. D. ostendit: Nullam esse auctoritatem, quæ Christianis jus voluntariae necis attribuit, & contra Faustum de eo loquitur, qui cædem intentans in sanguinem alterius armatur: sed talis est, qui solummodo intendit vitæ suæ conservationem, ne cupiditate vindictæ, sed pacato rationis imperio dirigitur; ergo &c. Quod vero ait S. P. ep. ad Publicolam exponit D. Thomas: In eo casu, quo quis intendit occidere hominem, ut seipsum a morte liberet: Sed quia vix contingit in præxi mortem aggressoris non intendi, fatemur etiam aggressoris necem vix sine culpa contingere.

Ob. II. Vetus Christus Matth. 5. refillere malo, & Ap. Rom. 12. Malum pro malo reddere; ergo &c. II. Matth. 26. ait Christus Petro: Converte gladium tuum in locum suum; ergo &c. III. Ambrosius l. 10. in Luc. 22. ait, quod referire licuit usque ad Evangelium; ergo &c. Repl. ad I. dist. maj. Vetus &c. ulciscendi cupidine, conc., pacato rationis imperio, neg. alioquin nefas Christiano esset bellum gerere, leprosos defendere &c. Ad. II. neg. conf. Christus enim non justam Petri defensionem, sed cæcum amoris impetum rescripsit dicens: Converte gladium tuum &c.; ut obseruat Victor Antioch. in Caten. Græc. Possevini p. 327., quia non erat impedienda mors pro hominum regem.

demptione decreta. Illud autem: Omnes, qui accepissent gladium &c. non ad Petrum spectant ex Chrysostomo: Sed ad illorum, qui Christo insidiabantur, supplicium, sive ad eos, qui occidunt sine legitima potestate, ut exponit Liranus. Ad III. dist. ant. Usque ad Evangelium ad perfectionem, conc. ad equitatem, neg. At enim ibidem: Lex tamen referre non vetat, & ideo Petri sati est, dicit, quasi licuerit, usque ad Evangelium, ut sit in lege equitatis eruditio, in Evangelio bonitatis perfectio.

Ob. III. S. P. Aug. ait, aggressoris occisorem corporis amore conglutinati, & moveri noxia libidine; ergo &c. Repl. dist. ant. Ait: moveri &c. aliquando, conc. tempor, neg. Num ep. 153. ad Macedonium ait: Cum homo occiditur, multam distat, utrūm fiat novandi cupiditate, ut a latrone, aut obediendi ordinatione, ut a carnifice, an evadendi necessitate, sicut latro a viatore; ergo per Aug. id non est semper illicitum. Sed, si tyendorum civium causa fiat, potest illi legi, quæ vim vi repellere juber, sine libidine obtemperari.

Ob. IV. Basilius (a), Bernardus (b), Cyprianus (c), illicie docent, nefas esse occidere nocentem. II. Capones a Luppo laudati c. 8. de Opin. prob. indicunt penitentiam 40. dies rum iis, qui diaboli membra interficiunt sine odio meditatione, & se Juanque liberando; ergo &c. Repl. dist. ant. Nefas esse docent occidere noxia libidine, conc., ordinata caritate, neg. Basilius enim loquitur de occidente, qui ensem, securim &c. jaculando, satis præ se rulit, se animi perturbatione vitam non peperisse, Bernardus l. loc. perstringit occisionem, in qua occisor lethaliter peccat, atqui non peccat, qui cædem alteri non intentat; ergo &c. In 2. agit de homicidio voluntario, quod fit intentando mortem aggressoris, agit enim de iis, qui libere legem transgreduntur. Ad II. dist. ant. Indicum penitentiam iis, qui interficiunt latronem, cum possit comprehendendi, vel occidunt voluntarie pro vita corporali, quos sequunt perire perpetuo, conc., qui cædem iis non intentant, neg. Cyprianus vero loquitur de tempore persecutionis, in quo non occidere, sed occidi propter Dei Filium docemur, ut ait Lucifer Calar. l. ad Conf.

Ob. V. Si licet vim vi repellere &c., licebit etiam injusto aggressori mortem intentare, ejus cor, aut jugulum petendo, ubi nulla supereft alia evadendi via; ergo &c. Repl. neg. seq. ant. Id enim per nos non licet, quia jus ipsum quod permittit vim

(a) Ep. ad Amphi. can. 8.

(b) De Nat. Mil. 6. 3. & de Pret. 7.

(c) Ep. 56. 37.